

Buddho Journal

<https://so13.tci-thaijo.org/index.php/Buddho>

ISSN: XXXX-XXXX (Online)

The Commercial Philosophy of Suvarnabhumi on the Foundation of Buddhism

วณิชยปรัชญาสุวรรณภูมิบนรากฐานทางพระพุทธศาสนา

Author & Corresponding Author*

Sukanya Chimwong*

สุกัญญา จิมวงศ์*

Affiliation:

Kanchanaburi Sripaiboon Buddhist College,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Email: SukanlayaChimwong@gmail.com

Article history:

Received: 15/12/2021, Revised: 18/01/2022,

Accepted: 25/02/2022, Available online: 01/03/2022

How to Cite:

Chimwong, S. (2023). The Commercial Philosophy of Suvarnabhumi on the Foundation of Buddhism. *Buddho Journal*, 1(1), 1-9.

Academic Review Articles

The Commercial Philosophy of Suvarnabhumi on the Foundation of Buddhism

Sukanya Chimwong*

วาณิชยปรัชญาสุวรรณภูมิบนรากฐานทางพระพุทธศาสนา

สุกัญญา ฉิมวงศ์*

Abstract

The commercial philosophy of Suvarnabhumi reflects the economic and trade principles of ancient Southeast Asia, which were significantly influenced by Buddhism. This article explores the Buddhist foundations that shaped the economic thought and practices in Suvarnabhumi, analyzing key Buddhist doctrines such as Right Livelihood (Sammā-ājīva), generosity (Dāna), and ethical conduct (Sīla). The study reveals that Buddhism is not merely a path to spiritual liberation but also plays a crucial role in shaping ethical and fair economic practices. The commercial system in Suvarnabhumi was deeply rooted in moral values, promoting sustainable and balanced trade. This research aims to demonstrate that the commercial philosophy of Suvarnabhumi provides valuable insights for establishing a more sustainable and equitable economic system in the modern world.

Keywords: Commercial philosophy, Suvarnabhumi, Buddhism, Economic ethics, Right Livelihood

บทคัดย่อ

วาทนียปรัญญาของสุวรณณภูมิเป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงหลักการทางเศรษฐกิจและการค้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอดีต ซึ่งได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา บทความนี้มุ่งศึกษารากฐานทางพระพุทธศาสนาที่ส่งอิทธิพลต่อแนวคิดและวิถีปฏิบัติทางเศรษฐกิจของสุวรณณภูมิ โดยใช้หลักธรรมสำคัญ เช่น สัมมาอาชีวะ ทาน และศีล เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่าพระพุทธศาสนาไม่ได้เป็นเพียงศาสนาที่เน้นความหลุดพ้นจากวัฏสงสารเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดรูปแบบการค้าที่ตั้งอยู่บนหลักจริยธรรมและความเป็นธรรม การศึกษานี้มีเป้าหมายเพื่อแสดงให้เห็นว่าวาทนียปรัญญาของสุวรณณภูมิสามารถเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืนและสมดุลในปัจจุบัน

คำสำคัญ: วาทนียปรัญญา, สุวรณณภูมิ, พระพุทธศาสนา, จริยธรรมทางเศรษฐกิจ, สัมมาอาชีวะ

บทนำ

สุวรณณภูมิเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการค้าสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ยุคโบราณ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนาและวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา (Hall, 1985) วาทนียปรัญญาของสุวรณณภูมิไม่ได้เป็นเพียงกลไกทางเศรษฐกิจ แต่ยังสะท้อนแนวคิดทางศีลธรรมและจริยธรรมที่ยังรากลึกในวิถีชีวิตของผู้คน การศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ชี้ให้เห็นว่าพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ โดยเน้นความเป็นธรรม ความสมดุล และหลักสัมมาอาชีวะ (Harvey, 2000)

หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจในพระพุทธศาสนา ได้แก่ สัมมาอาชีวะ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของมรรคมงคลแปด ที่มุ่งเน้นให้บุคคลประกอบอาชีพโดยชอบธรรมและไม่เบียดเบียนผู้อื่น (Rahula, 1974) นอกจากนี้ หลักการให้ทาน (Dāna) และการรักษาศีล (Sīla) ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดระบบการค้าที่ตั้งอยู่บนรากฐานของคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม (Swearer, 2010) การค้าของสุวรณณภูมิในอดีตจึงมิใช่เพียงแค่การแลกเปลี่ยนสินค้า แต่ยังเป็นกระบวนการที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ ศาสนา และจริยธรรม

การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์บทบาทของพระพุทธศาสนาในวาทนียปรัญญาของสุวรณณภูมิ ผ่านการพิจารณาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ผลการศึกษาจะช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทของศาสนาในการสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืนและเป็นธรรม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทเศรษฐกิจร่วมสมัยได้

สุวรรณภูมิ: ศูนย์กลางเศรษฐกิจและการค้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ยุคโบราณ

สุวรรณภูมิเป็นดินแดนที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและการค้าตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งปรากฏในบันทึกของจีนและอินเดีย โดยมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการแลกเปลี่ยนสินค้า วัฒนธรรม และเทคโนโลยีระหว่างภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับโลกภายนอก (Hall, 2011) บทความนี้จะวิเคราะห์ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของสุวรรณภูมิในการค้าโลกยุคโบราณและปัจจัยที่ส่งเสริมให้ดินแดนนี้เจริญรุ่งเรือง

1. บทบาทของสุวรรณภูมิในระบบเศรษฐกิจและการค้า

ศูนย์กลางการค้าระหว่างอินเดียและจีนสุวรรณภูมิตั้งอยู่ในทำเลที่เป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญระหว่างอินเดียและจีน ทำให้เป็นศูนย์กลางของเส้นทางการค้าทางทะเล โดยเฉพาะเส้นทางสายไหมทางทะเล (Wheatley, 1983) สินค้าที่มีการแลกเปลี่ยนได้แก่ ผ้าไหม เครื่องเทศ ทองคำ และอัญมณี ซึ่งเป็นสินค้าหลักที่ได้รับความนิยมจากผู้ค้าชาวอินเดียและจีน อิทธิพลของพุทธศาสนาและฮินดูในเศรษฐกิจการค้าการเผยแผ่ศาสนาพุทธและฮินดูจากชมพูทวีปมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการค้าของสุวรรณภูมิ นอกจากการแลกเปลี่ยนสินค้าแล้ว ยังเกิดการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร เทคโนโลยี และสถาปัตยกรรม ส่งผลให้สุวรรณภูมิกลายเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาค (Miksic, 2013)

ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติสุวรรณภูมิเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ทองคำ ซึ่งเป็นสินค้าสำคัญที่ทำให้เกิดชื่อ "สุวรรณภูมิ" (ดินแดนแห่งทอง) นอกจากนี้ยังมีป่าไม้และสมุนไพรที่ใช้เป็นวัตถุดิบสำคัญในอุตสาหกรรมเครื่องหอมและยาโบราณ (Coedès, 1968)

2. การเสื่อมถอยของสุวรรณภูมิ

แม้ว่าสุวรรณภูมิจะรุ่งเรืองเป็นเวลาหลายศตวรรษ แต่ปัจจัยต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงของเส้นทางการค้า การเกิดขึ้นของมหาอำนาจทางทะเลใหม่ เช่น อาณาจักรมะละกา และการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก ทำให้บทบาทของสุวรรณภูมิลดลง (Reid, 1993) การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจระดับโลกในช่วงปลายยุคกลางส่งผลให้ศูนย์กลางการค้าทางทะเลเคลื่อนย้ายไปยังมะละกา ซึ่งได้รับอิทธิพลจากทั้งโลกมุสลิมและชาติตะวันตก ส่งผลให้สุวรรณภูมิค่อย ๆ เสื่อมความสำคัญลง (Andaya & Andaya, 2017) นอกจากนี้ การล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก โดยเฉพาะโปรตุเกส ดัตช์ และอังกฤษ ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางการค้าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Tarling, 1992) การควบคุมเส้นทางการเดินเรือและแหล่งทรัพยากรของชาติตะวันตกส่งผลให้ดินแดนที่เคยเป็นศูนย์กลางการค้าทางทะเลดั้งเดิมลดบทบาทลงเรื่อย ๆ

บทสรุปสรวรรณภูมิเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและการค้าที่สำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ยุคโบราณ เนื่องจากมีที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ และบทบาทในการเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมอินเดียและจีน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยภายนอกหลายประการทำให้สรวรรณภูมิค่อย ๆ เสื่อมถอยลงไปตามกาลเวลา

หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจในพระพุทธศาสนา

เศรษฐกิจในพระพุทธศาสนาเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นความสมดุลระหว่างปัจจัยทางวัตถุและจิตใจ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสุขที่แท้จริงของบุคคลและสังคม หลักธรรมในพระพุทธศาสนาสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและประกอบสัมมาอาชีพอย่างมีจริยธรรม บทความนี้จะกล่าวถึงหลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจในพระพุทธศาสนา ได้แก่ อุฏฐานสัมปทา, อารักขสัมปทา, กัลยาณมิตร และ สมชีวิตา พร้อมการอ้างอิงตามรูปแบบ APA

1. อุฏฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร)

อุฏฐานสัมปทา หมายถึง ความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพและใช้ปัญญาในการแสวงหาทรัพย์อย่างถูกต้องตามธรรม (พระไตรปิฎก เล่มที่ 11, ข้อที่ 67) ในแง่เศรษฐศาสตร์ แนวคิดนี้สอดคล้องกับการมีวินัยทางการเงินและการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

2. อารักขสัมปทา (การรักษาทรัพย์สินที่หามาได้)

อารักขสัมปทา เป็นหลักธรรมที่เน้นการบริหารจัดการทรัพย์สินให้มั่นคง ป้องกันความสูญเสียที่เกิดจากภัยต่างๆ รวมถึงการใช้จ่ายอย่างมีสติ (Dhammananda, 1993) การปฏิบัติตามหลักอารักขสัมปทาช่วยให้บุคคลสามารถรักษาความมั่งคั่งได้ในระยะยาว

3. กัลยาณมิตร (การมีมิตรที่ดี)

กัลยาณมิตร เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้เลือกคบหาคนดี มีศีลธรรม และสามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตและการทำงาน (Rahula, 1974) ในบริบททางเศรษฐกิจ การมีเครือข่ายสังคมที่ดีช่วยเสริมสร้างโอกาสทางธุรกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

4. สมชีวิตา (การใช้ชีวิตอย่างสมดุล)

สมชีวิตา หมายถึง การใช้จ่ายให้เหมาะสมกับรายได้ ไม่ฟุ่มเฟือยหรือฝืดเคืองจนเกินไป (พระไตรปิฎก เล่มที่ 11, ข้อที่ 67) หลักการนี้ช่วยส่งเสริมการออมและการลงทุนอย่างรอบคอบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของเศรษฐกิจที่มั่นคง

บทสรุปหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีส่วนช่วยสร้างแนวทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและมีจริยธรรม อุภูฐานสัมปทาเน้นการขยันทำงาน อารักขสัมปทาส่งเสริมการบริหารทรัพยากร กัลยาณมิตรเน้นความสัมพันธ์ที่ดี และสมชีวิตาส่งเสริมความสมดุลในการใช้ชีวิต หากบุคคลและสังคมนำหลักธรรมเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ เศรษฐกิจจะพัฒนาอย่างยั่งยืนและนำไปสู่ความสุขที่แท้จริง

ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ ศาสนา และจริยธรรม มุมมองเชิงวิชาการ

เศรษฐกิจ ศาสนา และจริยธรรมเป็นองค์ประกอบที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ตลอดประวัติศาสตร์ มุมมองทางเศรษฐศาสตร์อธิบายถึงการจัดสรรทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ขณะที่ศาสนามักเป็นตัวกำหนดค่านิยมและศีลธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ ในขณะที่จริยธรรมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติทางเศรษฐกิจให้เกิดความยุติธรรมและสมดุล (Weber, 1905; Sen, 1987) บทความนี้จะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้งสาม โดยใช้กรอบแนวคิดทางวิชาการและการอ้างอิงตามมาตรฐาน APA

1. ศาสนากับเศรษฐกิจ

ศาสนามีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางเศรษฐกิจของสังคมต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น Weber (1905) ในผลงาน *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism* ได้เสนอว่าค่านิยมโปรเตสแตนต์มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของทุนนิยมในยุโรป เนื่องจากศาสนานี้สนับสนุนความขยันหมั่นเพียร การสะสมทุน และการลงทุนเพื่ออนาคต นอกจากนี้ ศาสนาอิสลามยังมีหลักเศรษฐศาสตร์ที่ยึดถือความเป็นธรรม เช่น ระบบชะกาต (zakat) ซึ่งเป็นกลไกในการกระจายรายได้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม (Chapra, 2000)

2. จริยธรรมในระบบเศรษฐกิจ

จริยธรรมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดมาตรฐานของระบบเศรษฐกิจ เช่น แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประเทศไทยที่เน้นความสมดุลและความยั่งยืนของทรัพยากร (Sufficiency Economy Philosophy, SEP) แนวคิด

นี้ถูกพัฒนาโดยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งสะท้อนแนวคิดของจริยธรรมทางเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับความพอประมาณ มีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันต่อความเสี่ยง (Prayukvong, 2005)

3. บทบาทของศาสนาและจริยธรรมในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ

ในยุคปัจจุบัน ปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และวิกฤตสิ่งแวดล้อมสามารถได้รับการแก้ไขโดยอาศัยหลักจริยธรรมและแนวทางของศาสนา ตัวอย่างเช่น แนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธของ E. F. Schumacher (1973) เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีจริยธรรม ลดความโลภ และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีพอเพียง การนำหลักศาสนาและจริยธรรมเข้ามาผสมผสานในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจสามารถช่วยสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืนและเป็นธรรมมากขึ้น

สรุปความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ ศาสนา และจริยธรรมเป็นหัวข้อที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายมิติ ศาสนาเป็นแหล่งที่มาของค่านิยมที่กำหนดพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ ในขณะที่จริยธรรมช่วยกำหนดแนวทางในการจัดการระบบเศรษฐกิจให้อยู่ในขอบเขตของความยุติธรรมและความยั่งยืน การบูรณาการแนวคิดทางศาสนาและจริยธรรมในการดำเนินเศรษฐกิจอาจเป็นทางเลือกสำคัญในการสร้างระบบเศรษฐกิจที่สมดุลและตอบสนองความต้องการของสังคมในระยะยาว

สรุป

สุวรรณภูมิเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการค้าที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่สมัยโบราณ ด้วยทำเลที่ตั้งที่เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างอินเดียและจีน ทำให้ดินแดนนี้เป็นจุดศูนย์กลางของเส้นทางการค้าทางทะเล รวมถึงการแลกเปลี่ยนสินค้า วัฒนธรรม และศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวคิดทางเศรษฐกิจและจริยธรรมของผู้คนในภูมิภาคนี้ หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจในพระพุทธศาสนา เช่น สัมมาอาชีวะ อุดมฐานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตร และสมชีวิตา ล้วนมีบทบาทในการสร้างระบบเศรษฐกิจที่มีคุณธรรมและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงของเส้นทางการค้า การเกิดขึ้นของอาณาจักรใหม่ และการล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก ส่งผลให้สุวรรณภูมิค่อย ๆ ลดบทบาทลงตามกาลเวลา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธศาสนาในการกำหนดโครงสร้างเศรษฐกิจของสุวรรณภูมิในมิติที่ลึกซึ้งขึ้น รวมถึงการเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นที่ได้รับอิทธิพลทางศาสนาและเศรษฐกิจคล้ายคลึงกัน

2. ควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับระบบเศรษฐกิจร่วมสมัย โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมจริยธรรมทางธุรกิจและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ

3.

สนับสนุนการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของสุวรรณภูมิในบริบทที่กว้างขึ้น เช่น การศึกษาปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสังคมที่ส่งผลต่อการเติบโตและการเสื่อมถอยของศูนย์กลางการค้าแห่งนี้

องค์ความรู้จากการศึกษา

สุวรรณภูมิเป็นดินแดนที่มีความสำคัญทั้งทางเศรษฐกิจ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างอารยธรรมอินเดียและจีน ซึ่งส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และค่านิยมทางศาสนา องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษามีดังนี้

1. พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางเศรษฐกิจของสุวรรณภูมิ ผ่านหลักธรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมทางเศรษฐกิจ เช่น สัมมาอาชีวะ และการให้ทาน ซึ่งช่วยสร้างสังคมที่สมดุลและเป็นธรรม

2. การเปลี่ยนแปลงของเส้นทางการค้าและอิทธิพลของมหาอำนาจใหม่ ส่งผลให้สุวรรณภูมิค่อย ๆ เสื่อมบทบาทลง ซึ่งสะท้อนถึงปัจจัยที่มีผลต่อความรุ่งเรืองและการล่มสลายของศูนย์กลางเศรษฐกิจในประวัติศาสตร์

3. การศึกษาเศรษฐกิจของสุวรรณภูมิให้มุมมองเกี่ยวกับการผสมผสานระหว่างเศรษฐกิจ ศาสนา และจริยธรรม ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ต้องการความยั่งยืนและความเป็นธรรม

4. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ ที่เน้นความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2525). พระไตรปิฎก เล่มที่ 11. (ม.ป.ป.). สังกัศนิกาย มหาวรรค.

Coedès, G. (1968). *The Indianized States of Southeast Asia*. University of Hawaii Press.

Dhammananda, K. Sri. (1993). *What Buddhists Believe*. Buddhist Missionary Society.

Hall, K. R. (1985). *Maritime trade and state development in early Southeast Asia*. University of Hawaii Press.

Hall, K. R. (2011). *A History of Early Southeast Asia: Maritime Trade and Societal Development, 100–1500*. Rowman & Littlefield.

Harvey, P. (2000). *An introduction to Buddhist ethics: Foundations, values, and issues*. Cambridge University Press.

Miksic, J. N. (2013). *Singapore and the Silk Road of the Sea, 1300-1800*. NUS Press.

Rahula, W. (1974). *What the Buddha Taught*. Grove Press.

Reid, A. (1993). *Southeast Asia in the Age of Commerce, 1450-1680*. Yale University Press.

Swearer, D. K. (2010). *The Buddhist world of Southeast Asia*. State University of New York Press.

Wheatley, P. (1983). *Nagapattinam to Suvarnadwipa: Reflections on the Chola Naval Expeditions to Southeast Asia*. Institute of Southeast Asian Studies.